

TESTOVÁNÍ KVĚTINOVÝCH NÁMĚTŮ NA TVOŘENÍ PRO DĚTI V MŠ

SEDLÁČKOVÁ Alena – SIMBARTL Petr, CZ

Resumé

Tento příspěvek se zabývá náměty pro rozvoj jemné motoriky u dětí v mateřské škole. Zaměřuje se na důležitost jemné motoriky u dětí, která je nutná pro jejich rozvoj i vstup na základní školu. Uvádí důvody, proč je toto nutné řešit. Cílem článku je představit naši tvorbu, kterou bylo vytvoření několika otestovaných námětů, které se zaměřují na rozvoj jemné motoriky. Při testování nás zajímala souvislost mezi náročností a oblíbeností námětů. Tyto náměty jsme otestovali a následně vznikla malonákladová kniha s náměty, která byla distribuována do některých mateřských škol v Plzeňském kraji. Chtěli jsme tak představit několik zajímavých námětů a činností vhodných do MŠ s rozvojem jemné motoriky ale i v souladu s „Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání“.

Klíčová slova: dekorace, květinové náměty, mateřská škola, předškolní věk, rozvoj jemné motoriky

TESTING FLORAL MOTIFS FOR CREATION FOR CHILDREN IN KINDERGARTEN

Abstract

This paper addresses themes for the development of fine motor skills in children in kindergarten. It focuses on the importance of fine motor skills in children, which is necessary for their development and when starting primary school. It gives reasons why this needs to be addressed. The aim of the paper is to present our work, which was the creation of several tested themes that focus on the development of fine motor skills. The interest was also in the connection between the complexity and popularity of the themes. These themes were tested and a low-volume book with topics was created on this basis, which was distributed to some kindergartens in the Pilsen region. We wanted to present some interesting themes and activities suitable for kindergartens in accordance with the “Framework Education Programme for Preschool Education”.

Key words: decoration, floral motifs, kindergarten, preschool age, development of fine motor skills

Úvod

Předškolní věk je pro děti velmi důležitý v jejich rozvoji. Poslední rok v mateřské škole je připravuje na další stupeň vzdělávání, tedy první stupeň základní školy. Jemná motorika má v tomto ohledu velmi důležitou roli, protože se budou učit psát a rovněž budou v dalších ohledech rozvíjet jemnou motoriku. Ta je součástí i sebeobsluhy, která musí být také na vyšší úrovni, neboť po vstupu do školy bude vyžadována větší samostatnost dětí, tedy následně už žáků. Na toto odkazují některé výzkumy, kdy autoři testovali děti (věk 5 let) pre- a post testem na jemnou motoriku po dobu 8 měsíců. Jednalo se o účinky „praktických životních aktivit Montessori“ (Bhatia et al., 2015). Je nutné tak dětem dávat prostor i při běžných činnostech, které mohou trénovat i v mateřské škole, a to jak na cvičných kuchyňkách, kde nic neuvaří, ale i v malé dílně. Výzkum (Skelton & Leclair, 2019) právě naznačuje, že „dovednosti jemné motoriky v MŠ a vizuální motoriky předpovídají pozdější školní výkon“ (volný překlad). To právě dokládá nutnost největšího rozvoje u těchto dětí a nesmí zůstat zanedbaný. Na to obecně reagovala i novela školského zákona v České republice a od roku 2017, kdy mají děti – zjednodušeně *povinný poslední rok MŠ*, tedy děti, kterým je k 1. září – nového školního roku 5 let. Vlivem rozvoje se zabývali i (Suggate, Pufke & Stoeger, 2019) kdy se zaměřovali na roli jemné motoriky pro rozvoj čtení. Propojení se přímo nepotvrdilo, avšak ho ale naznačuje. Výzkumníci se

budou dle jejich slov muset ještě více zaměřit na proměnné výzkumu. I jemná motorika musí být propojena s dalšími součástmi, a to je kreativita a spolupráce v týmu. Výzkum (Dababneh, Ihmeideh & Al-Omari, 2010) prokázal vztah mezi podporou kreativity ke zlepšení klima ve třídě. Rovněž naznačovali prospěch kooperativních metod. Socializace dětí v MŠ je tak před nástupem do ZŠ velmi důležitá.

Naše aktivity se právě při práci s přírodními i jinými materiály zaměřují na rozvoj jemné motoriky a nejedná se tak pouze o aktivity jednoduchých úkonů. I zmiňované testování upozorňuje na význam fyzické aktivity dětí. Rovněž některé části pracují s možností kreativity dětí. V neposlední řadě uvádíme také aktivity pro práci ve skupinách. To je vidět v tabulce č. 1 kdy, pokud byla u činnosti práce v týmu, je tam uveden počet dětí ve skupině.

Změna oproti běžnému stereotypu je nutná. Autoři (Stewart, Rule & Giordano, 2007) zabývající se vlivem rozvoje jemné motoriky na pozornost studentů na to upozorňují. Jejich vzorek byl 68 s provedením pre- a post testů u experimentální a kontrolní skupiny. Všechny děti dostaly běžné činnosti pro rozvoj jemné motoriky „malování, barvení, psaní a hry s malými předměty“. Další skupina dostala pro činnost i „kleště, pinzety a lžíce“. Hodnoceno to bylo „subtestem pozornosti kognitivního systému hodnocení (CAS)“. Výsledkem je zjištění „aktivity jemné motoriky jsou účinné pro zvyšování pozornosti žen v mateřských školách“. Samozřejmě také ale potvrzují, že je nutná další studie. Pro nás je to ale zatím nepotvrzená hypotéza, že změna v činnostech, která rozvíjí jemnou motoriku, může mít vliv právě na zlepšení pozornosti při různých činnostech.

1 Návrh námětů

Dlouhodobě se ukazuje, že se snižuje úroveň jemné motoriky u dětí vlivem používání dotykových zařízení. O této hypotéze vzniklo mnoho článků i pro všeobecnou veřejnost a různé myšlenky se objevují i v běžných periodikách. Bez ohledu na vliv je rozvoj jemné motoriky nutný k dalším činnostem v běžném životě, jak uvádíme v kapitole „Úvod“. Chtěli jsme tak vytvořit a otestovat několik vhodných námětů pro rozvoj jemné motoriky, které budou tematicky zaměřené. Také budou rozmanité, využijí různých materiálů a nebudou obsahovat pouze běžné činnosti. Učitelé najdou na Instagramu či Pinterestu a jiných webových stránkách mnoho zajímavých nápadů. Ty jsou však pěkné a zajímavé, nejsou ale často ověřené s využitím pro děti, v některých případech chybí podrobný pracovní postup. Vhodné jsou příspěvky v různých skupinách zaměřených na mateřské školy. Tam je uvedeno testování a zhodnocení (menšího rozsahu) v komentářích pod příspěvkem.

Další částí mělo být hledání souvislosti mezi obtížností a motivací k činnosti. V některých případech se nárůst obtížnosti projevuje sníženou motivací výrobek dokončit. Základní rada k dokončení složitějšího úkolu je jeho rozdělení na dílčí části. Tyto dílčí úkoly jsou lépe zvladatelné a někdy zvyšují i efektivitu. Myšlenky se nesoustředí stále na dokončení celého výrobku.

2 Náměty a testování

Tento rok byl pro činnosti testování omezený, přesto se nám podařilo zajistit alespoň vzorek malého rozsahu. Náměty byly vybírány tak, aby bylo využité větší množství různých druhů materiálů, a to především z důvodu rozmanitosti. Děti tak poznaly různé typy materiálů a jak se s nimi pracuje.

Pro naše pilotní testování bylo sestaveno celkem 10 námětů. Na internetu, jak jsme již zmínili, najdeme mnoho nápadů, avšak pro účely výuky je nutné mít náměty otestované a pracovní postup s obrázkem není vždy dostačující. Vytvořili jsme tyto náměty: Slunečnicové škrobení, Květinová

taška, Vlasové květinové ozdoby, Šišková Kleopatřina jehla, Orobinec – doutník, Březový věneček, Klobouk, Zavařené květy, Barevný vlněný květináč.

Obrázek 1 – Námět „Klobouk“ (Sedláčková, 2021)

Je zde tedy využíván papír, látka, vlna, modelovací hmota, přírodní materiál, plast (polystyren). Také trénují spojování kombinací těchto materiálů.

U každého námětu jsme uvedli pro vyučující cíle, kompetence a další metodické pokyny, které jsou pro tuto činnost důležité. Nechybí samozřejmě části „materiálu a pomůcek“ s pracovním postupem doplněným o autentické fotografie. V některých případech uvádíme i motivaci, která je pro činnost v MŠ také velmi důležitá.

Obrázek 2 – Námět „Zavařené květy“ (Sedláčková, 2021)

Pro realizování testování bylo vybráno prostředí mateřské školy v Plzeňském kraji. Testování se zúčastnilo v této MŠ celkem maximálně 15 dětí, podrobnosti jsou uvedeny v tabulce č. 1. Počet dětí není vysoký vzhledem k omezením, která tento školní rok (2019/20) platila. Přestože je v názvu

obsaženo květinové náměty, je materiál květin (přírodních materiálů) využit pouze v některých případech.

U každého námětu jsme uvedli přesný počet dětí, který byl testován. Zde jsou vidět značné rozdíly, které způsobily omezení a docházka dětí do MŠ. Pro otestování vhodnosti námětu to považujeme za dostačující. Pro závěrečné zhodnocení je samozřejmě potřebný větší vzorek.

Náměty jsme testovali v době, kdy měla studentka dlouhodobé praxe a také během jejího dalšího působení v MŠ. Náročnost na přípravu a činnost pro učitele je subjektivně hodnoceno 3 osobami, které působily při přípravě na výuku (řízená činnost) a následném testování. Náročnost pro děti vychází opět ze subjektivního hodnocení, a zároveň pozorováním během činnosti dětí dle toho, jak často požádaly o pomoc, či měly problémy (zápis problémů během pozorování). Rozvoj jemné motoriky byl hodnocen podle použitého materiálu, nástrojů, náradí a jednotlivých postupů, které jsou potřeba k dokončení výrobku. Oblíbenost u dětí byla zjišťována na konci činnosti v kruhu, kdy si výsledné výrobky prohlédly a hodnotily svoji činnost a zájem při tvoření.

Srovnání jednotlivých parametrů vytvořených námětů uvádíme v následující tabulce. Upozorňujeme však na malý počet hodnotitelů, dětí a uvedené hodnoty jsou tak orientační.

Tabulka 1 – Náročnost námětů, počty dětí (Vlastní zdroj, data z Sedláčková, 2021)

	Náročnost pro přípravu a činnost pro učitele	Náročnost pro děti	Rozvoj jemné motoriky	Oblíbenost a zájem u dětí	Počet dětí
Slunečnicové škrobení	3	4	4	5	2×5
Květinová taška	2	2	2	4	7
Barevný vlněný květináč	3	5	5	3	3×4
Vlasové ozdoby	2	4	4	4	15
Šišková Kleopatřina jehla	3	3	3	5	9
Květinová rouška	3	5	5	4	6
Orobinec – „doutník“	2	3	3	4	10
Březový věneček	1	4	4	4	4
Klobouk	3	5	5	5	6
Zavařené květy	3	4	4	5	11

Náročnost pro přípravu: 5 – nejvyšší náročnost (shoda 3 hodnotitelů)

Náročnost pro děti: 5 – nejvyšší náročnost (shoda 3 hodnotitelů, dle pozorování)

Rozvoj jemné motoriky: 5 – nejvyšší rozvoj (shoda 2 tvůrců, hodnoceno „podle použitého materiálu, nástrojů, náradí a jednotlivých postupů, které jsou potřeba k dokončení výrobku.“

Oblíbenost u dětí: 5 – nejvyšší oblíbenost (shoda 3 hodnotitelů, dle pozorování při závěrečném hodnocení dětí)

Obrázek 3 – Námět „Vlasové ozdoby“ (Sedláčková, 2021)

Závěr

Z výsledků je viditelné, že náročnost pro děti a rozvoj jemné motoriky dosahuje podobných hodnot. Pro větší objektivitu by bylo vhodné v dalším testování vytvořit náměty, kde je rozvoj jemné motoriky nižší ale náročnost vyšší. Ta může být například zaměřená na řešení problému (nebude dán přesný postup), delší časová náročnost (trénování soustředění a vytrvalosti). To lze vidět např. u námětu zavařené květy, kde bylo nutné stříhat, lepit, vkládat objekty.

Další z možností ztížení činnosti a ověření motivace ke složitější činnosti je návrh výrobku, který se bude skládat z několika částí. Zadáání na začátku bude kompletní a bude až na dětech, aby si činnosti rozdělily. Toto bychom však testovali pouze na předškolácích.

Oblíbenost uvedených námětů byla u dětí vysoká a nedošlo tak k situaci, kdy tyto náměty děti velmi rychle omrzely. Oblíbenost u dětí nezávisí jen na samotném námětu, ale i na motivaci. Přesto můžeme hodnotit, že náměty byly velmi nápadité a rozmanité. Nepotvrdila se souvislost mezi náročností a oblíbeností námětu. Z jiných testování (Laštůvková & Simbartl, 2020) máme zkušenost, že oblíbenost klesala u náročných výrobků/činností. Hůře hodnoceny byly také výrobky, které byly časově náročné, a děti tam neviděly postup k dokončení. Výrobek byl sice tvořen po menších částech, ale ve více dnech. Podstatné bylo, aby u části výrobku byl vidět postup, že byla dílčí část dokončena a je znatelný výsledek. V dalším testování by bylo vhodné u kontrolní skupiny zvolit složitější výrobek s motivační částí a u experimentální bez motivace. Bylo by dětem pouze sděleno, jak a čeho mají dosáhnout.

Další dílčí částí bylo zjišťování souvislostí mezi oblíbeností a náročností. Vzhledem k tomu, že byly náměty velmi poutavé, nebyla v našem případě tato souvislost více zaznamenána. Výrobky děti moc potěšily. Často byly při tvoření nedočkavé. Na slunečnici se chodily často dívat při schnutí, a protože se velmi povedla, zůstala jako výzdoba šatny. Součástí květinové tašky byla i procházka.

Každý výrobek přinášel k jemné motorice i jinou činnost. U vlněného květináče to bylo zasazení květiny. Vlasové ozdoby byly velmi úspěšné, což je vidět na obrázku č. 1. Šišková Kleopatřina jehla byla obdivována naopak okolím, a to vzhledem ke kvalitě provedení a své zajímavosti. Další zmíněné výrobky byly využity jako dekorace třídy. Poslední námět v seznamu byl také velmi úspěšný, kdy dětem jedna zavařenina nestačila. Z pozorování a reakcí dětí je tak znatelné i pozitivní hodnocení a můžeme tak říct, že všechny náměty splnily svůj účel rozvoje dětí, především v jemné motorice. V neposlední řadě je to přínosem pro další vyučující jako ověřené náměty.

Činnost dětí na těchto námětech měla pro ně i přesto značný přínos. Proběhl rozvoj jemné motoriky. Také jsme zmiňovali, že je nutná i spolupráce ve skupině, kterou jsme zařadili ve dvou námětech. Je pravděpodobné, že se částečně rozvíjí jedna z klíčových kompetencí „kompetence komunikativní“. V některých případech lze aplikovat skupinovou činnost i na další náměty. My jsme to tak neprováděli, protože byl omezený počet dětí ve třídě. V dalším testování by bylo vhodné vytvořit námět, který procvičuje jemnou motoriku, ale je zaměřen na zjišťování úrovně kompetence komunikativní.

Protože byly náměty vhodné, byla vytvořena kniha. Ta byla distribuována povinnými výtisky (18 kusů) do knihoven a také byla představena na konferenci a zaslána zájemcům. Také byla distribuována poštou do některých mateřských škol v Plzeňském kraji.

SEDLÁČKOVÁ, A. Květinové tvoření pro děti v mateřské škole. 1. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2021, 24 s. ISBN: 978-80-261-1016-3

Obrázek 4 – Mini-kniha námětů (zdroj vlastní)

Literatura

- Bhatia, P., Davis, A., & Shamas-Brandt, E. (2015). Educational gymnastics: The effectiveness of montessori practical life activities in developing fine motor skills in kindergartners. *Early Education and Development*, 26(4), 594-607. doi:10.1080/10409289.2015.995454
- Dababneh, K., Ihmeideh, F. M., & Al-Omari, A. A. (2010). Promoting kindergarten children's creativity in the classroom environment in Jordan. *Early Child Development and Care*, 180(9), 1165-1184. doi:10.1080/03004430902872950
- Laštůvková, K. & Simbartl, P. (2020) Use of quiet book in kindergarten. ICERI2020 Proceedings 3800-380. doi:10.21125/iceri.2020.0860
- Sedláčková, Alena. (2021). Květinové tvoření pro předškolní děti. Plzeň. Bakalářská práce (Bc.). ZČU v Plzni. Fakulta pedagogická

Skelton, H., & Leclair, L. (2019). The early development instrument – creation of a fine motor/visual motor index. *Journal of Occupational Therapy, Schools, & Early Intervention*, 12(3), 284-297. doi:10.1080/19411243.2019.1590753

Stewart, R. A., Rule A. C. & Giordano D.A. (2007). The Effect of Fine Motor Skill Activities on Kindergarten Student Attention. *Early Childhood Education Journal*, 35(2), 103-109. doi:10.1007/s10643-007-0169-4

Suggate, S., Pufke, E., & Stoeger, H. (2019). Children's fine motor skills in kindergarten predict reading in Grade 1. *Early Childhood Research Quarterly*, 47, 248-258. doi:10.1016/j.ecresq.2018.12.015

Kontaktní adresa:

Alena Sedláčková

Oddělení technické výchovy, Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy, Fakulta pedagogická, Západočeská univerzita v Plzni, Klatovská tř. 51, 306 14 Plzeň, ČR, e-mail: alenased@students.zcu.cz

PhDr. Petr Simbartl, Ph.D. (kontaktní osoba)

Oddělení technické výchovy, Katedra matematiky, fyziky a technické výchovy, Fakulta pedagogická, Západočeská univerzita v Plzni, Klatovská tř. 51, 306 14 Plzeň, ČR, e-mail: simbartl@kmt.zcu.cz